

ชื่อโครงการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ทางการค้าในสมัยอยุธยา
ระหว่างจีนกับอยุธยา โดยอาศัยข้อมูลจากเครื่อง
ถ้วยจีนที่มิไครอบเกาะอยุธยา

ชื่อผู้วิจัย

นายเบ้าทอง ทองเจือ

บทคัดย่อ

หลักฐานที่นำมาใช้อ้างอิงทางประวัติศาสตร์ทุกวันนี้นอกจากที่เป็นหลักฐานทางเอกสารแล้ว ยังปรากฏพบว่าเครื่องถ้วยจีนที่มิไครอบเกาะอยุธยาสามารถนำมาเป็นหลักฐานประกอบการค้นคว้าได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะในการค้าขายกับจีนนั้น เครื่องถ้วยก็เป็นสิ่งของประเภทที่ยังคงสภาพไม่เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาและเป็นหลักฐานประกอบข้อมูลทางเอกสารได้เป็นอย่างดี

ในงานวิจัยนี้จะใช้การกำหนดอายุของเครื่องถ้วยจีนที่พบเป็นหลักในการแบ่งยุคสมัยซึ่งจะแตกต่างกับการศึกษาจากเอกสารเพียงอย่างเดียวที่ใช้อายุเวลาของทรงราชของจักรพรรดิแต่ละองค์เป็นหลัก จึงแบ่งสมัยออกได้ดังนี้

สมัยราชวงศ์หยวน

(คริสต์ศตวรรษที่ 13-14)

เป็นช่วงก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยา แต่ก็เป็นชุมชนใหญ่มาแล้ว
มีพบเครื่องถ้วยจีนเล็กน้อย

สมัยราชวงศ์หมิงตอนกลาง

(ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16)

ช่วงนี้การค้าเฟื่องฟูขึ้น จึงปรากฏหลักฐานทางเอกสารหลายประการ
และเครื่องถ้วยจีนที่พบก็มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

สมัยราชวงศ์หมิงตอนกลาง

(กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16)

การค้าในช่วงนี้สะดวกและเป็นบางครั้งเพราะความไม่สงบภายในประเทศ และในช่วงปลายสมัยนี้กรุงศรีอยุธยาได้เสียแก่พม่า แต่การค้าโดยเอกชนยังคงดำเนินอยู่และพบเครื่องถ้วยมากขึ้นกว่าเดิม

สมัยราชวงศ์หมิงตอนปลาย

(ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17)

อยุธยายังไม่สงบแม้จะกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้แต่ก็ยังต้องทำศึกทั้งภายในและภายนอกอีก การส่งคณะทูตบรรณาการไปจีนน้อยครั้งลง แต่เอกชนยังดำเนินอยู่ จึงได้พบเครื่องถ้วยเป็นจำนวนมากและมีคุณภาพดี

สมัยราชวงศ์หมิงตอนปลายถึงสมัยราชวงศ์ชิงตอนต้น

(คริสต์ศตวรรษที่ 17)

เหตุการณ์บ้านเมืองในอยุธยาจะสับสนเพราะการแย่งอำนาจ การปกครองการศึกต่อกันน้อยลงในตอนต้น แต่ตอนปลายกลับฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว เครื่องถ้วยจีนที่พบไม่มากนักแต่มีเอกลักษณ์และคุณภาพดี

สมัยราชวงศ์ชิงตอนต้น

(คริสต์ศตวรรษที่ 17-18)

เป็นช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดในการค้าเครื่องถ้วยจีน โดยเฉพาะในตอนที่ได้พบเครื่องถ้วยเป็นปริมาณครั้งหนึ่งของเครื่องถ้วยทุกสมัยรวมกัน แต่ในตอนปลายการค้าตกต่ำลงเนื่องจากความไม่สงบภายในของอยุธยา

สมัยราชวงศ์ซิง

(คริสต์ศตวรรษที่ 18)

เป็นช่วงที่อยุธยาเสียแก่พม่าและมีการสถาปนากรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์
เป็นราชธานีที่มั่งคั่ง การค้าของหลวงลดลงในตอนต้น แต่ในตอน
ปลายรุ่งเรืองมาก เครื่องถ้วยที่พบมีปริมาณลดลงและคุณภาพปานกลาง

สมัยราชวงศ์ซิงตอนปลาย

(คริสต์ศตวรรษที่ 19)

เป็นช่วงที่การค้าในระบบบรรณาการเจริญที่สุดเท่าที่เคยมีมา
แต่ในช่วงสุดท้ายก็ยุติลง เครื่องถ้วยเงินที่พบที่อยุธยามีปริมาณต่ำลง
แต่คุณภาพลดลง แต่การค้าของเอกชนกลับเจริญสูงสุด

สมัยราชวงศ์ซิงตอนปลาย

(คริสต์ศตวรรษที่ 19-20)

เป็นช่วงที่ไทยยุติการค้าในระบบบรรณาการแม้ว่าเงินจะยังคงพยายาม
ให้มีอยู่ต่อไป แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ เครื่องถ้วยเงินที่พบที่อยุธยา
มีปริมาณมากแต่คุณภาพกลับต่ำลงไปอีก

สมัยราชวงศ์ซิงตอนปลายถึงสมัยสาธารณรัฐ

(คริสต์ศตวรรษที่ 20)

เป็นช่วงที่ยุติการค้าระบบบรรณาการโดยสิ้นเชิงทั้งสองฝ่าย แต่การ
ค้าของเอกชนก็ดำเนินต่อไปโดยเสรี เครื่องถ้วยเงินที่พบที่อยุธยามี
ปริมาณมากแต่คุณภาพต่ำมากที่สุด

นอกจากการศึกษาปริมาณมากน้อยของเครื่องถ้วยเงินแล้ว เรายังได้ประโยชน์
ในการศึกษาลวดลายที่ใช้เขียนลงบนตัวภาชนะอีกด้วย เพราะลวดลายแล้วแต่มีความหมาย
ทั้งสิ้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก